

Reflexions al voltant de la societat del Pla d'Urgell

Jordi Domingo

Universitat de Lleida

RESUM: L'article realitza una reflexió sobre els resultats d'una enquesta realitzada a la societat lleidatana per l'Observatori Permanent de la Immigració (OPI) de la Universitat de Lleida el 2013. D'entre les variables de l'enquesta s'ha escollit el tema de la immigració vista des de la perspectiva de les persones immigrades i de les autòctones i es realitzen comparacions amb la resta de comarques lleidatanes i, de manera més detallada, amb les més properes. Els resultats ofereixen la possibilitat d'observar lleugeres diferències territorials sobre la resposta social al fet migratori i detectar aspectes sobre els quals convindria reflexionar.

PARAULES CLAU: immigració, enquestes, Pla d'Urgell.

ABSTRACT: The article offers a reflection about the results of a survey to the Lleida citizens carried out by the Permanent Observatory on Immigration (OPI) of the University of Lleida in 2013. Among the variables in the survey, the immigration as seen by immigrants and native people was chosen as the main topic and comparisons are made between Pla d'Urgell and the rest of the Lleida province, but more specifically with nearby counties. The results offer the possibility to observe slight territorial differences on the social response about migration and to detect aspects that should be discussed.

KEYWORDS: immigration, surveys, Pla d'Urgell.

La percepció de l'entorn, de l'espai i la societat on viu l'observador sovint es pot veure alterada pels efectes que les circumstàncies poden tenir sobre qui les analitza. La societat està sotmesa a canvis constants, de vegades petits i quasi imperceptibles. D'altres, la sacsegen amb més força. Per aconseguir

unes dades fiables l'enquesta és una de les eines que pot esdevenir útil per contrastar els efectes dels canvis en la societat.

L'anàlisi de diversos aspectes de la societat que conforma actualment el Pla d'Urgell sorgeix de la informació recollida pel Grup de Recerca d'Anàlisi Social i Educativa¹ (GRASE) de la Universitat de Lleida per a l'Observatori Permanent de la Immigració (OPI) de la Universitat de Lleida i la Diputació de Lleida. Amb la intenció de conèixer les opinions de les persones residents a les comarques ponentines es va fer una enquesta a una mostra de població major de 16 anys. Per a la mostra es va tenir en compte, principalment, les variables de l'edat, el sexe, la comarca de residència, la distribució dels enquestats segons la mida de la localitat de residència i la nacionalitat. Cal tenir en compte que les dades van ser recollides durant la primera meitat de l'any 2013 i que en els darrers mesos hi ha hagut canvis força significatius en la vida social, política i econòmica que afecten el conjunt de la societat catalana.

De tota manera, els paràmetres de realització de l'enquesta intenten reflectir la societat. Per aquesta raó es va tenir en compte una tria que permetés representar els diferents àmbits en relació amb el món laboral. Des d'autònoms a aturats passant per empresaris o els que treballen per compte d'altri o qui té una invalidesa. La visió de la realitat sovint canvia amb un filtre com aquest. En les percepcions també hi influeix el sexe, l'edat o l'origen. O, entre altres aspectes, el fet de portar poc o molt temps a l'atur, si es cobra algun tipus de prestació o no, etc.

En l'anàlisi de les dades obtingudes hi ha diversos elements que cal tenir en consideració. Un d'aquests és el que es pot anomenar "l'efecte de la distància".

¹ Dirigit pel Dr. Jordi Garreta i integrat pels Drs. Jordi Domingo, Ramon Julià, Núria Llevot, Anna Mata i Xavier Pelegrí. En l'estudi han col·laborat com a coordinadors del treball de camp Ozgur Günes Ozturk, Agustín González, Mónica Macià i Tete Kokouvi.

La diferència entre el coneixement directe, encara que sigui parcial, i el coneixement de les situacions “més llunyanes” i sovint més mediatitzades és un element que cal tenir en compte. Sovint, la idea del que passa a fora pot alterar la imatge de les coses que passen a prop, i a la inversa. Com a exemples es poden observar la percepció sobre el fet migratori recent o la imatge que es té dels polítics. D'altra banda, la situació social i econòmica de la persona influeixen sobre la manera de percebre la realitat. És conegut que l'actuació dels mitjans d'informació influeix en la percepció que tenen les persones. Però el fet de mantenir una activitat social pot generar elements de canvi de percepció dels elements del nostre entorn i del que passa en àmbits més distants, com el comarcal, el provincial o l'estatal.

Els aspectes a tractar s'han agrupat en tres grans blocs. El primer té la finalitat de conèixer les opinions sobre la situació social i econòmica; el segon es dedica a analitzar la participació social de les persones en les iniciatives que es produeixen en el seu entorn, mentre que el darrer es destina a l'anàlisi del fenomen de la immigració des del punt de vista dels autòctons i dels estrangers.

1. LA SITUACIÓ SOCIOECONÒMICA

La relació amb la feina és un dels elements que més pot influir en la percepció del dia a dia. I un 17% d'atur resulta una dada força significativa, no només per a qui ho pateix sinó també per al conjunt de la població. I tenint en compte que un 38% de persones declaren treballar per compte propi, la percepció d'alguns elements de la quotidianitat pot quedar fortament influenciada. Cal indicar que el moment de fer les entrevistes coincidia amb els moments més àlgids de la crisi, i això transmetia una percepció negativa: una tercera part de les persones entrevistades indicaven que patirien una reducció de personal o de tancament de l'empresa.

Un altre dels indicadors que permet conèixer la societat és la situació residencial. En un moment de crisi on la construcció i venda d'habitatges ha tingut un paper destacat, els indicadors residencials ajuden a conèixer una mica més la societat. Cal tenir en compte, però, que malgrat la crisi, el Pla d'Urgell no deixa de ser un reflex del que passa a la resta de la província, de Catalunya i d'Espanya, on la propietat de l'habitatge és un element dominant. D'aquesta

manera, el 83% de les persones enquestades tenen un habitatge en propietat, la major part amb la hipoteca pagada. De tota manera, els efectes de la crisi es fan notar i prop d'un 10% dels que tenen hipoteca han tingut algun problema per pagar-la, i un fet semblant passa amb aquelles persones que viuen en lloguer. Cal assenyalar que la mida del municipi és un indicador a tenir en compte ja que les persones amb problemes per pagar l'habitatge es concentren a la capital, on es concentra, també, la major part del mercat immobiliari.

Les condicions de vida, i la percepció que es té d'aquestes condicions, afecten de manera directa el procés de formació de les opinions de qualsevol persona. I aquí és on es veu més clar que la manera com arriba la informació afecta el procés de formació de les opinions. Quan es pregunta pels principals problemes que tenen Espanya i Lleida les opinions són semblants. L'atur (amb un 70% de les respostes), els problemes econòmics (amb el 50,6%), els partits polítics (44,2%) i la corrupció i el frau (31,2%) són les respostes que dominen quan es parla de l'Estat. A la província són les mateixes respostes, amb un percentatge menor, però en el mateix ordre. Caldria afegir dues dades més que, tot i mantenir-se a distància de les primeres preocupacions dels ciutadans, deixen entreveure unes percepcions regulades per la distància als principals centres de la província. D'aquesta manera la sanitat (14,3%) i la immigració (9,7%) es poden convertir en indicadors a tenir en compte a escala provincial.

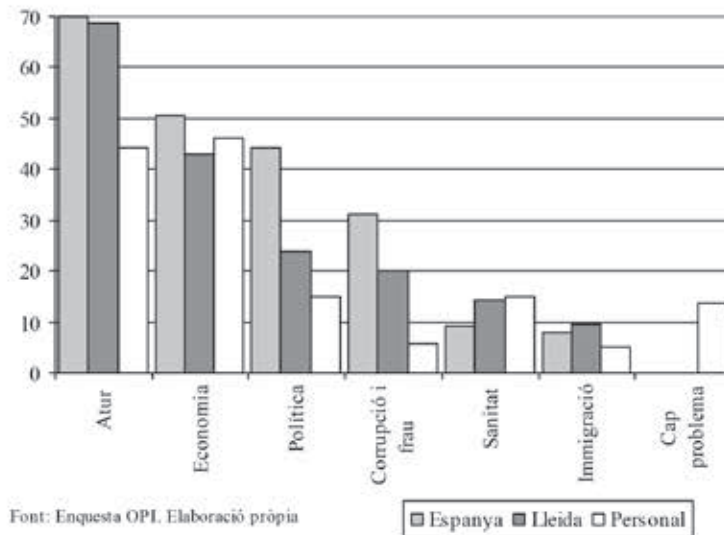
Pel que fa al nivell personal es pot observar un cert canvi. Dominen els problemes econòmics (un 46,1%), mentre que l'atur (44,2% de les respostes) passa a segon lloc reduït de manera significativa la seva importància en comparació a l'entorn d'Espanya i de la província. També apareix més amb menor significació “els polítics i els partits polítics” (14,9%), amb el mateix percentatge que la sanitat. Un efecte del canvi d'escala geogràfica, quan es passa d'un àmbit territorial que queda més o menys llunyà –Espanya o la província– a l'experiència quotidiana, és la importància de les percepcions del que es coneix per experiència pròpia. Així, destaca una percepció positiva que sota l'epígraf “cap/no estem malament” esmenta un 13,6% de la població, bàsicament resident a la capital del Pla d'Urgell. Cal tenir en compte que elements com el veïnatge, la proximitat entre la població i els

seus representants a nivell municipal i comarcal o la relació amb altres persones d'àmbits tan quotidians com, per exemple, l'educació o la sanitat poden alterar la percepció de problemes que ja no es troben als mitjans de comunicació. L'experiència personal permet descobrir altres problemes que no queden mediatitzats, però que resulten més propers i immediats.

L'experiència directa és la que permet trobar respostes que a nivell provincial o de l'Estat no resulten significatives. D'aquesta manera la resposta "poca qualitat de l'ocupació" (9,7%), obtinguda com un problema en l'àmbit personal, duplica la que es

dóna a nivell de la província (4,5%) i quasi triplica l'obtinguda en l'àmbit estatal (3,9%). Passa el mateix amb la consideració dels problemes socials. A la comarca reben la consideració del 8,4%, mentre que a la província (5,2%) i a l'Estat (2,6%) pràcticament no s'esmenten. En canvi, la presència dels mitjans de comunicació pot ser l'explicació a altres respostes que poden resultar poc usuals. Així, mentre que l'encariment de la vida és un problema d'àmbit personal, el terrorisme d'ETA (2,6% de les respostes en el mateix àmbit) es fa rar ja que aquesta organització havia anunciat el 20/10/2011 un cessament definitiu de la seva activitat armada.

Gràfic 1: Els principals problemes (%)

D'una o altra manera la idea que la proximitat permet veure les coses d'un color diferent, amb un criteri format a partir de l'experiència, pròpia o de persones molt properes, és una constant que s'observa a totes les respostes. La informació que arriba d'àmbits més llunyans, que malgrat la seva concreció no són immediats i resulten més difosos, rebrà la qualificació de verídica però el nivell d'afectació serà un altre. Així, elements com la sanitat o l'atur es poden considerar un problema a nivell de la província o de l'Estat. I el mateix passa amb la idea de la corrupció política i del frau. Entra dins d'aquesta dicotomia que la resposta "relació Espanya/Catalunya" no hagi rebut cap resposta a nivell personal i no destaca, amb menys d'un 8,4% de les respostes, a nivell de la província ni de l'Estat espanyol, amb un 4,5% de les respostes.

L'àmbit més proper a la persona enquestada acostuma a rebre més atenció, i és on es troben respostes fonamentades amb un coneixement directe dels temes. A partir d'aquesta idea es va demanar sobre les prioritats d'intervenció social i què caldria fer en relació amb la societat dividida per col·lectius a partir de sexe, edat i origen. I la resposta mostra una clara preferència per prioritzar les accions destinades als joves (89,6%) seguides per les destinades a la gent gran (53,2%). D'aquesta manera l'edat es mostra com una variable realment important per a la població enquestada. I és que a nivell local, quan hi ha un problema, es viu de manera més directa. I la gran preocupació, d'un moment de crisi llarga i amb poques perspectives de millora, és el futur laboral de la joventut. Així, doncs, la lluita contra l'atur juvenil (74,7% de les respostes) i la potenciació del mercat

laboral a la comarca (22,1%) esdevenen les majors preocupacions. Una mica més enrere queden les ajudes a la formació, recolzar l'emprenedoria i realitzar accions per evitar que se'n vagin de la comarca.

La demanda d'alternatives per a evitar l'emigració comarcal és una constant que es deixa sentir a totes les comarques de Lleida, i és que en un moment d'incertesa econòmica i d'una globalització que afecta cada vegada més aspectes del dia a dia, el localisme actua com a element d'identitat. Cal suposar que no és casualitat que, precisament, és el 25,8% de les respostes de les persones majors de 65 anys. És aquest col·lectiu el que també destaca a demanar, amb el mateix percentatge, que cal potenciar el mercat laboral de la comarca ja que sembla clar que sense joves no hi ha futur.

En un període de crisi, la lluita contra l'atur és una prioritat d'actuació manifestada per tothom. El mateix passa amb el col·lectiu de les persones adultes. Si de la mateixa manera que la gent gran defensava la creació de llocs de treball per als joves, l'afectació laboral en aquest tram de vida pot tenir moltes repercussions com, per exemple, en forma de càrrega familiar. En canvi, la gent gran expressa altres problemes. Mentre la lluita contra l'atur desapareix del seu imaginari particular, sí que ho reclamen per a la gent més jove que ells i, a canvi, demanen el manteniment i la millora de les pensions i la millora de l'atenció a la salut, l'atenció residencial i més places a les residències. I, de totes maneres, malgrat que cada col·lectiu segons l'edat té uns interessos propis de la seva experiència, es pot notar una certa consciència general com a conjunt de població. I si bé són aspectes de la situació econòmica i social els que han marcat la realitat de les persones, en un nivell local hi ha una consciència propera dels problemes derivats d'una crisi. Temes com l'atur, la formació, les pensions i, en definitiva, tot allò que es pot relacionar amb estabilitat és el que més preocupa les persones que han respost l'enquesta. D'alguna manera, aquest fet es posa en evidència quan es tracta el tema de la immigració. Hi ha un canvi profund en la societat d'acollida. El Pla d'Urgell és una comarca que s'ha fet, entre altres coses, amb la participació d'immigrants. Primer de llocs més propers i cada vegada de més lluny, des que el canal va transformar l'economia del Pla s'ha necessitat més mà d'obra per a satisfer les necessitats d'una economia

productiva. I en l'actualitat hi ha una barreja de factors que ha incidit en un canvi d'apreciació del fenomen migratori. Quan es demana quines actuacions prioritàries s'haurien de fer per a les persones immigrades destaca que quasi un 23% dels entrevistats diuen que "no res". Cal tenir en compte que aquesta resposta és més freqüent com més gran és la població, i mostra altra vegada la importància de la proximitat de veïnatge que hi ha als pobles més petits, on en el cas del Pla d'Urgell també hi ha un percentatge menor d'immigrants. L'avversió al fet migratori també es mostra quan un 10% dels autòctons entrevistats declara que cal dificultar els processos de regularització i potenciar-ne el retorn o, també, quan quasi un 5% demana de reduir les ajudes econòmiques. D'altra banda, un 42% dels estrangers entrevistats creuen que s'hauria d'afavorir els processos de retorn.

De tota manera, aspectes com la lluita contra l'atur, omnipresent en totes les respostes, segueix essent la més significativa, amb més d'un 40% entre els autòctons i quasi un 67% entre les persones immigrades. El treball per afavorir la integració també és present entre els dos col·lectius, tot i que per sota del 10% de les respostes. I en canvi, la formació és una demanda lligada al col·lectiu immigrant, de la mateixa manera que ho és la lluita contra el racisme i la discriminació. Resulta evident que la crisi econòmica que travessava el país en el moment de realitzar l'enquesta incidia en moltes de les respostes que es van recollir. Però, de tota manera i malgrat uns corrents d'opinió que es poden considerar generalitzats, no necessàriament majoritaris, s'assenten en una població on pocs anys abans el tema de la immigració no era vist com un problema. Per aquesta raó també cal tenir en compte que el nombre d'immigrants ha esdevingut considerable en algunes localitats del Pla, com Mollerussa, on representa al voltant del 30% de la població.

Aquesta visió ràpida sobre alguns aspectes socioeconòmics de la població del Pla d'Urgell s'acaba amb una valoració de tres serveis que avui es podrien considerar imprescindibles en una societat desenvolupada: els serveis socials, els educatius i els de salut. Ells representen aspectes molt sensibles als canvis socials i econòmics i experimenten els efectes de la crisi econòmica i social des del primer moment.

Cal tenir present, però, que no tota la població utilitza aquests serveis. Hi ha famílies que no neces-

siten els serveis socials (37% de les persones enquestades) ni els educatius (20%), si no tenen fills, i tampoc els de salut, encara que per un motiu o altre només hi ha un 5,7% dels enquestats que declaren no utilitzar-los. Però encara que la mostra quedi reduïda sensiblement, les respostes segueixen resultant orientatives. També cal tenir en compte que no deixen de ser serveis per al conjunt de la població però el seu ús és selectiu i la impressió que deixen també. D'aquesta manera, l'escola primària és molt ben valorada, seguida per la consideració dels professionals. Cal suposar que el desconeixement es reflecteix en algunes de les respostes en àmbits del serveis educatius que en el conjunt queden poc reflectits. És el cas de l'oferta de formació d'adults, el servei de biblioteca o el transport escolar que reben una consideració residual. De tota manera, hi ha una gran quantitat de respostes variades. Un 11% creu que falta més i millor oferta educativa, el 10,4% demana més i millors professionals i un 9,1%, més beques. A partir d'aquí hi ha, amb un 4,5%, la demanda de més formació professional i un llarg degoteig que va des de més sessions extraescolars (3,2%) a més places escolars (2,6%) o adequar els estudis a les necessitats laborals de la comarca (2,6%).

I el mateix passa amb els serveis socials. A banda del fet que més d'un terç de les persones enquestades no responen per desconeixement, es considera que el sistema d'ajudes i l'ajuda a domicili responen al que s'espera d'ells. De tota manera, hi ha la consideració que falta finançament i poc més del 10% considera que no hi ha control de les ajudes i la manera de distribuir-les. Si en el cas de l'educació aquelles persones que no utilitzen els serveis tenen tendència a no opinar, en el cas dels serveis socials

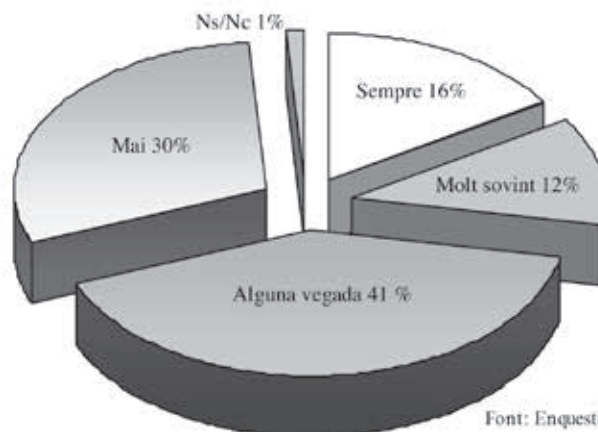
funciona el sistema de rumors, sobretot per aquells aspectes que els fan resultar negatius. Sembla ser que és un dels problemes associats al temps de crisi: la despesa social no afavoreix el desenvolupament. S'ha vist anteriorment amb el tema de la immigració i el fet de reduir ajudes, per exemple.

Pel que fa als serveis de salut, cal tenir en compte que les persones que no els coneixen representen el 5,8% de les enquestades. Quasi una tercera part destaca l'equip assistencial del CAP i una cinquena part els valora positivament tots, malgrat es diu que cal reduir les llistes d'espera i demanen una millora del finançament. Altra vegada resulta interessant observar com les tendències d'informació general es reflecteixen en les opinions en relació amb fets propers, que afecten la quotidianitat.

2. PARTICIPACIÓ SOCIAL DELS RESIDENTS AL PLA D'URGELL

Un dels elements que pot ajudar a entendre el benestar d'una societat és la valoració que es fa dels serveis de què disposa. Més enllà del seu ús, l'existència de serveis socials, de sanitat o d'educació que es considerin de qualitat esdevé un indicador del desenvolupament d'una societat, a banda dels problemes que aquesta societat pugui tenir durant un període més o menys llarg. Però els grups humans també desenvolupen activitats socials, lúdiques i culturals que en gran mesura actuen com un element de cohesió del grup. I la participació en aquests actes pot esdevenir, també, un indicador de la realitat social. Per aquesta raó es va preguntar per l'assistència a aquest tipus d'esdeveniments. La gràfica resulta prou entenedora.

Gràfic 2: Assistència a activitats socials i culturals

Font: Enquesta OPI. Elaboració pròpia

D'entrada sorprèn que poc més d'una quarta part de la població enquestada participi activament dels esdeveniments. I encara més si es té en compte que un 30% declara que no hi participa mai. Més enllà dels gustos o les inquietuds personals, el resultat sembla indicar una distància entre els interessos de qui organitza i els interessos del públic potencial. Les dades indiquen que les dones tenen una major tendència a participar, mentre que els homes i les persones d'origen estranger hi participen menys. A banda, segons indiquen els resultats, com més gran és la localitat menys es participa, fet que podria estar relacionat amb un major sentiment de pertinença al grup en les localitats petites on el veïnatge forma part de la vida activa del dia a dia.

Les respostes permeten pensar que la societat del Pla d'Urgell cada vegada té menys component rural i, en canvi, adopta ritmes de vida de tipus urbà. L'ús generalitzat de l'automòbil i les noves tecnologies permeten adoptar un ritme de vida més ataregat i un 54,7% van declarar que no hi participaven perquè no tenien temps. El mateix ritme de vida urbà es pot trobar, en part, al darrere de la no-participació a partir del fet que "no els agrada el que organitzen", tal com declara un 22% de les persones enquestades. I aquesta dada resulta especialment rellevant (fins a un 40%) entre els joves de 16 a 25 anys.

Sense que hi hagi la necessitat de fer un recompte de les activitats que s'organitzen és fàcil assegurar que hi ha un teixit associatiu important a la comarca i que hi ha una gran diversitat d'actes. A banda de grans entitats, hi ha petites entitats que abasten un gran ventall d'àmbits. I són aquestes entitats les que canalitzen la participació, també en forma de col·laboració, malgrat que quasi un 55% de les persones enquestades van declarar que no col·laboraven amb cap entitat. I, altra vegada, les distincions entre les persones es poden realitzar a partir del sexe (les dones participen molt més que els homes), l'edat (participen més les persones més grans) i l'origen. En el cas de la procedència, cal indicar que si bé és veritat que els autòctons participen més que els immigrants, cal veure que la major part de les persones immigrades es poden considerar immigrants econòmics i que el principal problema és, d'entrada, assegurar el benestar propi. I això, en temps de crisi, és un problema greu. També cal indicar que el factor cultural acostuma

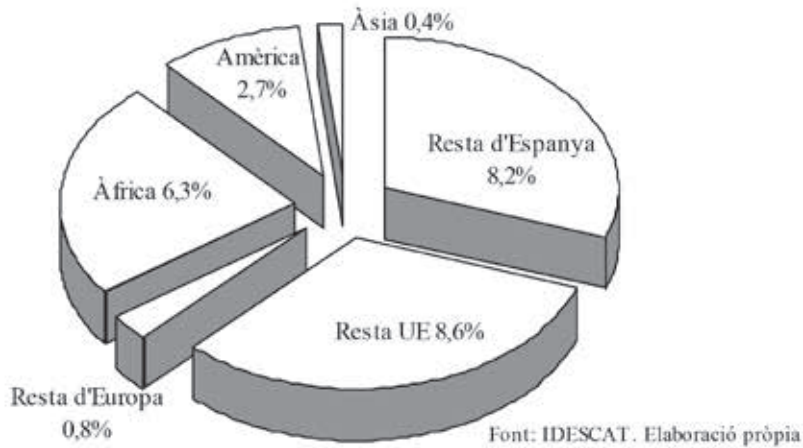
a ser un element significatiu en la participació. I tal com ja s'ha dit anteriorment, la mida de la localitat també representa una variable, ja que com menys habitants té un municipi, més implicació acostuma a haver-hi dels seus habitants.

I malgrat la proporció de persones que no col·labora amb les entitats i la proporció de les que no assisteix als actes que s'organitzen, hi ha una percepció positiva de la feina que fan. El teixit associatiu ha esdevingut un dels elements fonamentals en la societat del Pla. La idea de servei, la de crear xarxes de relacions entre les persones que hi participen i la idea que permet fer activitats que agraden, que d'altra manera moltes vegades no es realitzarien, domina a les opinions de les persones enquestades, tant de les que s'hi mostren actives com de les que no hi col·laboren. Domina clarament la idea que les associacions defensen els interessos de grup, que la col·laboració aporta un procés d'enriquiment personal i cultural i que resulta satisfactori a nivell personal. A l'altra banda, cal acceptar que hi ha un grup de persones que defensen la idea que les associacions s'utilitzen per a la defensa d'interessos particulars i autopromoció i que tenen poca claredat en la gestió econòmica. L'avantatge de la mida de les localitats del Pla d'Urgell és que facilita la coneixença de moltes persones i, per tant, no deixa de ser una realitat que es puguin formar opinions contraposades a partir de simpaties i aversions. Si les associacions no deixen de ser un punt de trobada que afavoreix la socialització de la població, cal pensar que poden ser un element d'interès per ajudar als processos d'integració i cohesió social d'una societat que ha canviat força en poc temps. I més en temps de crisi.

3. L'ALTRA SOCIETAT: LA IMMIGRACIÓ

Des de mitjan segle XIX el Pla d'Urgell ha estat una terra que ha anat rebent successives onades migratòries. L'any 2013 la població nascuda fora de la comarca representava el 27% del total, segons dades extretes d'IDESCAT. La intensitat d'aquest darrer episodi migratori i les condicions en què s'ha produït han generat tot un conjunt de percepcions entre la població, tant la nouvinguda com l'originària de la comarca.

Gràfic 3: Població nascuda fora del Pla d'Urgell (2013)

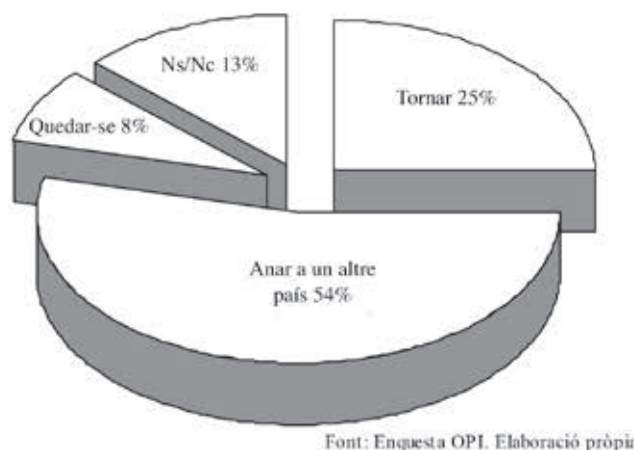
En l'actualitat, la població nascuda a la Unió Europea, desagregant la població nascuda a la resta de l'Estat espanyol, és la més important. D'aquests destaca la població nascuda a Bulgària, que suposa el col·lectiu més important després dels nascuts a la resta de l'Estat espanyol i seguit de lluny pels nascuts al Marroc, segon col·lectiu estranger en nombre de membres.

Es tracta, generalment, d'una immigració relativament recent ja que la major part arriba a la comarca entre l'inici de segle i l'any 2010. Cal tenir en compte que a l'Estat espanyol hi ha hagut unes dinàmiques polítiques, socials i econòmiques que han incidit en l'evolució dels processos migratoris. Des de la modificació de les lleis d'immigració als processos de regularització, la tipologia de permisos de treball, de residència temporal o permanent, la nacionalització,

etc., hi ha tot un ventall de situacions concentrades en un sol col·lectiu. I aquest fet en diversifica les percepcions i les respostes. I en aquest sentit, la crisi econòmica que des de l'any 2008 està colpejant l'economia espanyola hi afegeix nous escenaris.

De manera tradicional, les persones que realitzen un procés migratori es plantegen la possibilitat de trobar un lloc on resoldre els problemes que els afecten en la comunitat d'origen. I la primera intenció, moltes vegades tot i que no sempre, és realitzar una migració temporal que, amb el pas dels anys, es pot tornar definitiva. Però el lloc d'arribada no sempre és definitiu. I és per aquesta raó que l'impacte de la crisi, juntament amb els pocs anys que han passat des de l'arribada, facin que un percentatge considerable es plantegi la comarca com un destí provisional, tal com reflecteix el gràfic següent.

Gràfic 4: Intenció de retorn

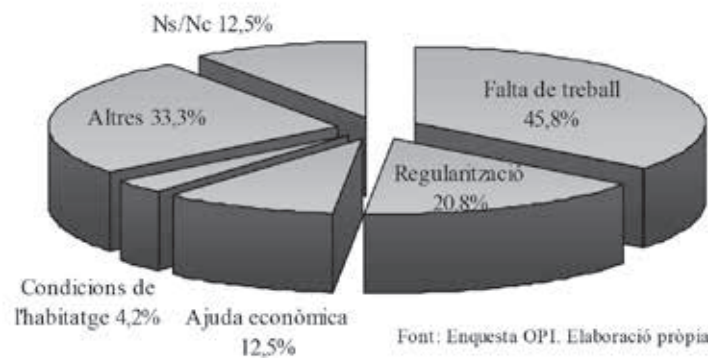

Cal repetir la idea que els efectes de la crisi es troben darrere d'aquesta resposta, ja que en enquestes anteriors la intenció de tornar o la de canviar de país era molt inferior. Però també cal no oblidar que la crisi econòmica ha afectat, principalment, els sectors més desafavorits de la població, entre els quals es troba el col·lectiu immigrant. I que són les circumstàncies negatives les que generen la intenció de marxar ho demostra que la majoria no tenia una idea clara del moment de la partida, encara que quasi un 16% van declarar la intenció de fer-ho entre 6 mesos i un any. El fet de no tenir clar quan marxar, cap a on, o com fer-ho, es pot interpretar com

un mecanisme per intentar escapar d'una situació que s'ha tornat angoixant.

A banda de la crisi econòmica, o associada a ella, la persona immigrada té un conjunt de necessitats que li convé resoldre. El primer maldecap és la feina, mentre que els problemes legals, com la regularització de la seva situació, poden quedar en un segon terme. I, de manera lògica, mentre no se solucionin els problemes de feina i els legals, la necessitat d'ajudes econòmiques no deixa de ser una realitat encara que no afecti tothom. Aquest és un procés que sembla repetir-se en tots els processos migratoris, principalment quan tenen el seu origen en causes econòmiques.

Gràfic 5: Què demanaria a l'administració?

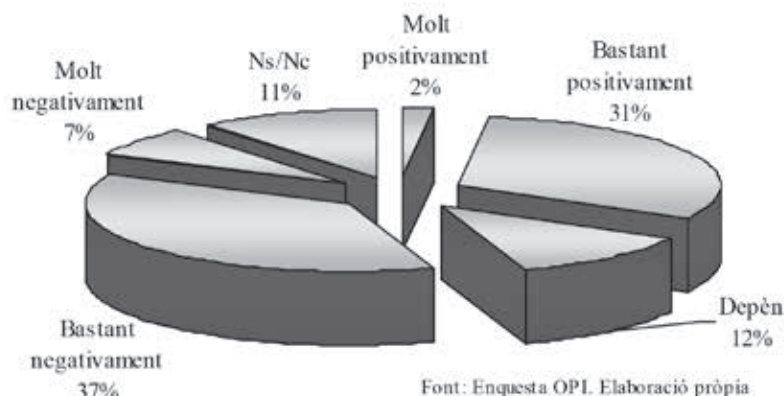
En certa manera associades a les necessitats de resoldre els problemes legals i de feina hi ha les d'establir relacions a la comunitat d'acollida. A banda dels elements propis de cada cultura, quan hi ha una confluència de persones amb tradicions molt diferents entre elles que conviuen en un mateix espai, en aquest cas les localitats de la comarca, sembla lògic, i fins a cert punt necessari, establir un mínim de punts de contacte. Però l'apreciació que se'n fa des de cada part, de vegades, resulta una mica diferent segons qui respongui. Mentre que entre els estrangers hi ha un 70% que declara relacionar-se molt amb els autòctons, entre aquests el percentatge baixa fins al 50%. Cal tenir en compte que hi ha un 17% d'autòctons que diu que mai es relaciona amb estrangers. La feina i el carrer són els espais de relació principals, mentre que l'àmbit privat queda apartat de l'imaginari dels llocs d'encontre. I això fa que sigui més freqüent en les localitats més grans i que, contràriament al que es podria pensar, en els pobles petits són pràcticament inexistents. Però quan els que responen són els autòctons, la mida de la localitat no és un factor influent en el comportament.

No deixa de ser curiós, però, que malgrat aquest contacte no sembla que formi part de la normalitat més absoluta, el 75% dels estrangers declaren sentir-se integrats, sobretot els que treballen i els que viuen a Mollerussa. En canvi, entre les persones immigrades que viuen en localitats més petites, el sentiment és el contrari. Aquesta dada contrasta amb la percepció que es té entre els autòctons de municipis petits, que declaren tenir-hi una relació més freqüent encara que no es pot aplicar a totes les localitats per igual.

La diferència de percepcions es manté en altres qüestions. Potser una de les més interessants d'observar és la influència del fet migratori. Abans d'observar els resultats, potser cal tornar a recordar que la comarca és el que és gràcies a les successives onades migratòries que l'han afectat en el darrer segle i mig, sigui com a punt de destí o com a origen dels seus fills. La transformació econòmica d'una terra poc productiva ha estat un èxit si avui té capacitat per atreure mà d'obra. I en canvi, hi ha una opinió força dividida sobre el fet migratori amb el predomini d'una valoració negativa.

Gràfic 6: Influència de la immigració a la comarca

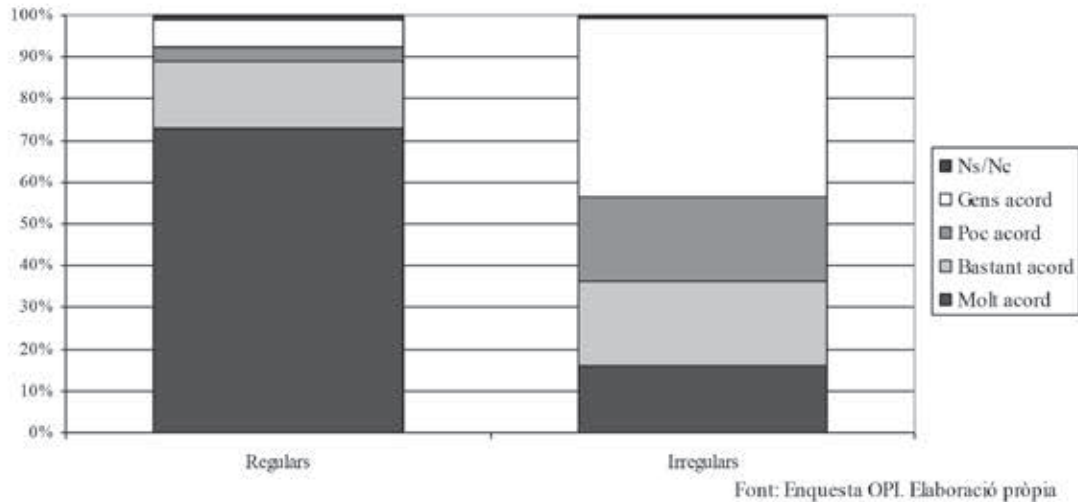
La immigració observada com un fet positiu és més apreciada pels homes (el 36,7% la veuen "molt positiva" o "positiva") que per les dones (que tot just arriba al 30%). També els estrangers la veuen com un fet positiu, mentre que els autòctons la veuen com a bastant negativa. I, malgrat el que s'ha dit més amunt sobre el sentiment d'integració, als pobles petits es veu com un fet més positiu que a les localitats més grans, ja que a Mollerussa les respostes es decanten cap a considerar-la com a bastant negativa. I és que, altra vegada, ens trobem davant la creació d'estereotips reforçats per una experiència parcial de la realitat. La immigració es veu com un fet positiu per la necessitat de cobrir llocs de treball que la població autòctona no vol. Si més no fins al moment que la crisi torna a posar tothom en contacte amb la realitat. Però a banda de fer les feines que ningú del país pot considerar adequades al seu estatus social, hi ha opinions que sostenen una consideració una mica més àmplia, fins i tot quan la crisi ja feia mal a tothom. Així, hi ha persones que valoren l'aportació cultural que representa la immigració (24,6%) o la importància de la demanda a l'hora de fer moure l'economia, que fan augmentar la natalitat (14%) i que, en conjunt, milloren l'economia.

En canvi, aquelles persones partidàries d'un cert discurs que seria fàcil de considerar de xenòfob ofereixen una visió negativa. La idea que "prenen feina" (51,2% de les respostes) es contraposa a la mencionada anteriorment de "cobreixen llocs de

treball que ningú no vol", i pren força en un període de crisi intensa. Al costat d'aquesta opinió, n'apareixen d'altres que segueixen tement el fet migratori com una competència social i econòmica i no hi saben trobar una part positiva. La idea de relacionar immigració i "crisi" (17,4% de les respostes) ha fet fortuna. Com la de "genera inseguretats" o la contrastada tantes vegades per les xarxes "antirumors" com "s'enduen la majoria de les ajudes socials i educatives", "se'ls prioritza en les beques escolars", les dues opinions amb més d'un 10% de respostes. En definitiva, moltes d'aquestes respostes semblen amagar-ne una altra que perdura en el temps: "n'hi ha massa" (10,5%). El reguitzell pot continuar amb altres frases que indiquen un sentiment de greuge comparatiu i, sobretot, el fet de considerar-los un perill per a la identitat cultural, posant l'immigrant necessàriament enfront de l'autòcton.

L'existència d'un discurs crític amb la immigració té la tendència a focalitzar-se al voltant dels serveis socials i dels educatius. A més de l'activitat laboral, aquests serveis són els que, en certa manera, proporcionen una via per a crear contacte i establir relacions entre les dues comunitats. Per aquesta raó es va voler aprofundir sobre aquest tema, preguntant si "els immigrants regulars han de tenir dret a l'ús de tots els serveis socials i educatius com la resta de la població?". La mateixa pregunta es va formular en relació als immigrants que no tenen regularitzada la seva situació. I, com es pot apreciar, les respostes van ser completament diferents.

Gràfic 7: Els immigrants tenen dret a l'ús dels serveis socials i educatius?

El resultat es pot interpretar com que en el cas dels immigrants irregulars aquests no han de tenir drets. Només una petita part de la població veu bé que tinguin accés a un tipus de serveis que poden representar un procés d'inserció social, tenint en compte que les lleis no acostumen a ser immutables. Fins i tot, no deixa de sorprendre el fet que hi hagi quasi un 30% de la població que no reconegui tots els drets d'ús d'aquests serveis a aquelles persones que tenen una situació legal.

No deixa de ser un element de reflexió el fet de considerar les respostes a partir d'un estat legal, i més quan es poden tenir presents els diferents processos de regulació que s'han viscut a l'Estat espanyol. Les respostes semblen indicar que es pensa més en les etiquetes "immigrant" i "il·legal" que no pas en les persones. I aquesta impressió sembla que es corrobora quan es demana sobre quines accions hauria de fer l'administració per afavorir la integració. La resposta més significativa es refereix a cursos de llengua catalana, però el mateix percentatge (24,7%) assoleixen aquelles respostes que opinen que "res". Quan se segrega la resposta segons l'origen de l'enquestat hi ha el 97,4% dels autòctons, que afirma que "res", amb la qual cosa pot quedar tot dit.

4. REFLEXIONS MOLT BREUS

La transformació de la comarca ha estat intensa en els darrers anys. D'una banda, una dinàmica positiva que, com a la resta del seu entorn polític, de cop i volta s'atura i pren la forma d'una forta crisi

econòmica i social. De l'altra, i relacionada amb la primera, una onada migratòria força intensa que ha convertit els municipis del Pla en una barreja de cultures i sensibilitats diferents.

La crisi, que acaba influint en tots els àmbits de l'imaginari de la població, ha modelat moltes de les opinions expressades en aquestes pàgines. I porta confusió. Així, per exemple, mentre que la immigració es considera un problema molt menor al costat de la crisi i la corrupció o els polítics, com es pot observar en el gràfic 3, representa un aspecte negatiu per més del 40% de les persones entrevistades, com reflecteix el gràfic 6.

Cal suposar que és l'encontre d'interessos enfrontats el que al final porta a una molt baixa participació en activitats socials i culturals. El gràfic 2 indica que el 71% de les persones entrevistades no participa quasi mai o mai d'aquest tipus d'iniciatives. I resulta fàcil d'imaginar que hi ha un divorci d'interessos entre aquells grups de ciutadans que organitzen aquestes activitats i aquelles persones a les quals potencialment es dirigeixen.

La societat del Pla d'Urgell, com altres terres de Catalunya i de l'Estat espanyol, ha hagut de fer front a canvis profunds en les darreres dècades. Cal tenir present que les opinions recollides representen respostes obtingudes en un moment molt dur de la crisi que acompanya la societat des de l'any 2008. Des d'abans, però, la societat està immersa en un procés de canvi globalitzador. I resulta interessant pensar que encara s'està en procés d'assimilació.